

Форма № Н – 3.04

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Загальноуніверситетська кафедра педагогіки, психології
й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри
доц. І.І. Корольова

“ 03 ” *Вересня* 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Спеціальність

014.02 Середня освіта (мова і література англійська);
035.04 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно) (переклад);
035.10 Філологія (прикладна лінгвістика);
035.03 Філологія (слов'янські мови та літератури (переклад включно) (руській));
035.04 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно) (німецька));
035.05 Філологія (романські мови та літератури (переклад включно) (іспанська));
035.05 Філологія (романські мови та літератури (переклад включно) (французька));
091 Біологія;
014.05 Середня освіта (біологія та здоров'я людини);
014.07 Середня освіта (географія);
106 Географія;
101 Екологія

Факультет іноземної філології
Факультет біології, географії і екології

2018 – 2019 навчальний рік

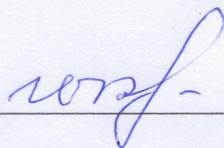
Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» для студентів спеціальностей 014.02 Середня освіта (мова і література англійська), 035.04 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно) (переклад); 035.10 Філологія (прикладна лінгвістика); 035.03 Філологія (слов'янські мови та літератури (переклад включно) (російська)); 035.04 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно) (німецька)); 035.05 Філологія (романські мови та літератури (переклад включно) (іспанська)); 035.05 Філологія (романські мови та літератури (переклад включно) (французька)); 091 Біологія; 014.05 Середня освіта (біологія та здоров'я людини); 014.07 Середня освіта (географія); 106 Географія; 101 Екологія. «03» вересня 2018 року. – 28 с.

Розробники:

Слюсаренко Н.В., професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, доктор педагогічних наук, професор;
Блах В.С., доцент кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, кандидат педагогічних наук, доцент;
Корольова І.І., доцент кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Робоча програма **затверджена** на засіданні кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова. Протокол № 2 від «03» вересня 2018 року.

Завідувач кафедри

доц. Корольова І.І.

“ 03 ” вересня 2018 року

© Слюсаренко Н.В., 2018

© Блах В.С., 2018

© Корольова І.І., 2018

© ХДУ, 2018

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: Напрямок підготовки:	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 014.02 Середня освіта (мова і література англійська); 035.04 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно) (переклад); 035.10 Філологія (прикладна лінгвістика); 035.03 Філологія (слов'янські мови та літератури (переклад включно) (російська)); 035.04 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно) (німецька)); 035.05 Філологія (романські мови та літератури (переклад включно) (іспанська)); 035.05 Філологія (романські мови та літератури (переклад включно) (французька)); 091 Біологія 014.05 СО (Біологія та здоров'я людини) 014.07 СО (Географія) 106 Географія 101 Екологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90 / 90		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2,5	Ступінь вищої освіти: магістр	18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		58 год.	82 год.
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 0,55 (32 : 58)

для заочної форми навчання – 0,1 (8 : 82)

Пояснювальна записка

Характерними ознаками розвитку сучасної освітньої системи в Україні є глибоке оновлення всіх її ланок – від дошкільної до вищої, модернізація змісту освіти, методів навчально-виховної роботи, широке запровадження в освітню сферу сучасних інформаційних технологій, виникнення нових зв'язків між школою і життям суспільства. Аналогічні зміни, зумовлені об'єктивними чинниками – розвитком НТП, глобалізацією світового економічного та культурного простору – відбуваються у всьому світі. Потреби інтеграції України у світовий економічний простір, реінтеграції у світове культурне середовище зумовлюють необхідність вдосконалення професійної підготовки фахівців для різних галузей.

В основу побудови змісту навчального курсу покладені концептуальні положення щодо:

- необхідності інтеграції національної освітньої системи у європейський та світовий культурно-освітній простір з одночасним збереженням та плідним розвитком її самобутності;

- забезпечення реального права кожної особистості на якісну освіту як запоруку успішної соціалізації в умовах розвитку інформаційного суспільства;

- неперервності освіти як умови забезпечення конкурентоспроможності і конкретної особистості, і національної економіки в умовах розвитку новітніх технологій;

- застосування інноваційних технологій (зокрема нових інформаційних технологій) як засобу підвищення якості освіти;

- формування демократичної громадянськості як основи соціалізації особистості тощо.

Першочергова увага в навчальному курсі зосереджена на проблемах детермінованості освітніх процесів економічними, політичними, культурними та соціальними чинниками; на актуальних напрямках діяльності міжнародних освітніх організацій, на інтеграційних процесах в освітній сфері в європейському регіоні та в глобальному вимірі; на проблемах диференціації та стандартизації освіти в централізованих і децентралізованих освітніх системах; пошуку шляхів ефективної соціалізації особистості в умовах шкільного навчання, аналізі прогностичних моделей розвитку світового шкільництва.

Мета курсу:

- розкрити базові наукові поняття педагогіки та психології вищої школи в їх внутрішніх зв'язках;

- розширити та поглибити загально-педагогічні та професійно-педагогічні знання як базові в процесі формування майбутнього спеціаліста;

- створити у студентів розуміння необхідності ретельного, систематичного, об'єктивного вивчення міжнародного досвіду розвитку освіти, його зіставлення з вітчизняним;

- обґрунтувати необхідність інтегрованого підходу до порівняльної педагогіки як цілісного системного утворення;
- підкреслити сутність та значущість оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками з курсу «Педагогіка і психологія вищої школи», як необхідно важливими для підготовки педагога XXI століття;
- уможливити за допомогою вивчення курсу «Педагогіка і психологія вищої школи» відшукування шляхів запровадження кращих педагогічних надбань людства в практику вітчизняного шкільництва, прогнозування можливих тенденцій розвитку вітчизняної та світової освітніх систем;
- довести об'єктивну необхідність вивчення порівняльної педагогіки як особистісно – так і професійно-значущої галузі педагогічної науки.

Завдання дисципліни:

- **методичні:**
 - співвіднести теоретичні знання студентів та їхні практичні навички й вміння орієнтуватись у питаннях педагогіки та психології вищої школи, досягти розуміння студентами цілісності, нерозривності та інтегрованості всіх освітніх процесів та їх ролі у професійному становленні особистості;
 - домогтись формування у студентів широкого наукового-педагогічного світогляду та конкретних педагогічних вмінь роботи в освітній системі;
 - забезпечити глибину, стійкість та надійність професійно необхідних знань, навичок та вмінь з курсу педагогіки та психології вищої школи;
 - застосовувати в процесі викладання навчального курсу проблемні, інноваційні, пошукові прийоми та засоби як засади методичного забезпечення засвоєння студентами педагогіки та психології вищої школи;
- **пізнавальні:**
 - сформувані у студентів наукові поняття, що складають предмет, закономірності, зміст та структуру педагогіки та психології вищої школи; знання методологічних засад та світоглядних основ курсу «Педагогіка вищої школи»;
 - виховувати у студентів необхідність осмислення структури освітньої системи, її основних компонентів та функціональних можливостей в психологічному аспекті.
- **практичні:**
 - вміти визначати ті чи інші ознаки освітніх систем, психологічних явищ;
 - досліджувати міжнародний досвід розвитку освіти, ;
 - підбирати для дослідження адекватні та надійні методи; володіти цими методами в психолого-педагогічній роботі;
 - складати психолого-педагогічний аналіз освітніх систем;
 - сформувані навички та вміння студентів використовувати знання з дисципліни в процесі відшукування шляхів запровадження кращих педагогічних надбань людства в практику вищої школи, прогнозування можливих тенденцій розвитку вітчизняної освітньої системи.

Відповідно до Національної рамки кваліфікацій (2011) результати навчання становлять сукупність компетентностей, що виражають знання, розуміння, уміння, цінності, інші особистісні якості, які набув студент після завершення освітньої / навчальної програми або її окремого компоненту.

Результатом вивчення дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» є набуття студентами універсальних **компетентностей** з використання об'єктів інтелектуальної власності в професійній діяльності. В процесі вивчення дисципліни студенти мають опанувати наступні кваліфікаційні компетентності:

загальнонаукові:

– базові уявлення про основи психології та педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильність до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства, процесів глобалізації;

– вміння критично оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні та інші події та явища на підставі відповідного обсягу знань;

інструментальні:

– здатність до ефективних комунікаційних взаємодій, в тому числі засобами інформаційних технологій;

загально професійні:

– здатність розуміти та використовувати інноваційні технології в професійній діяльності;

– здатність організувати роботу в команді;

– здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді;

– уміння вести дискусію з загальноекономічних питань та конкретно-прикладних питань управління економічною системою;

– знати наукові основи сучасної життєдіяльності, засоби фізичного і духовного самовдосконалення;

спеціалізовано-професійні:

– здатність до обробки й аналізу інформації з різноманітних джерел;

– здатність використовувати сучасні інформаційні та Інтернет-технології для дослідницького пошуку, аналізу стану системи;

– здатність до саморозвитку на основі рефлексії та саморегулювання.

Очікувані результати навчання

1. Розвиток у студентів управлінського мислення, здатності здійснювати комплексний аналіз в системі педагогіки вищої школи.

2. Усвідомлення мети, основних завдань та способів їх досягнення в сфері педагогіки вищої школи.

3. Наявність системи знань з теоретичних основ педагогіки та психології вищої школи, відповідних умінь та навичок.

4. Готовність до творчого використання умінь та навичок з галузі педагогіки вищої школи у майбутній практичній діяльності.

Викладання курсу «Педагогіка і психологія вищої школи» передбачає, що у результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- категорійно-понятійний апарат педагогіки та психології вищої школи;
- закономірності та принципи навчання і виховання особистості;
- загальну характеристику пізнавальних процесів;
- особливості формування студентської групи;
- закономірності та особливості розвитку і формування особистості;
- загальну характеристику індивідуально-психологічних особливостей особистості;
- психологічну структуру діяльності.

На рівні навичок і вмінь студенти повинні **оволодіти**:

- вміннями застосовувати у викладацькій діяльності методи та технології педагогіки та психології вищої школи;
- вміннями використовувати психологічні та педагогічні знання для організації професійної діяльності (планування, контроль, управління групою тощо);
- вміннями та навичками спостережливості, сприймання, уяви, уваги, прийомами мнемотехніки і розвитку мислення;
- вміннями ставити мету, планувати, організовувати, стимулювати, контролювати, аналізувати результати навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- вміннями практично визначати власні психічні особливості та вміти використовувати особистісні резерви;
- вміннями ідентифікації індивідуально-психологічних особливостей людини;
- вміннями виховувати особистісні риси, від яких залежить цілісна поведінка і майбутня професійна діяльність.

Міждисциплінарні зв'язки. Як навчальний предмет «Педагогіка і психологія вищої школи» інтегрується в систему педагогічної освіти в психологічному аспекті на завершальному її етапі і базується на знаннях, отриманих студентами у процесі вивчення курсів «Педагогіка», «Психологія», «Філософія», «Теорія та методика організації виховної роботи у закладах освіти» тощо. Крім надання системи важливих для формування цілісного професійного та загальнокультурного світогляду знань, курс «Педагогіка і психологія вищої школи» сприяє розвитку широкого кола професійних умінь майбутніх педагогів.

Програма курсу включає вивчення таких питань:

Педагогіка і психологія вищої школи: предмет, завдання, методи.
Криза освіти. Основні напрями реформування вищої освіти та науки у XXI

столітті. Об'єкт, предмет, задачі, основні категорії педагогіки і психології вищої школи. Вища школа як педагогічна система. Методи психолого-педагогічних досліджень. Основні етапи педагогічного експерименту.

Сучасна вища школа в освітній системі України. Поняття вищої освіти, її мета, завдання. Система освіти України, її структура. Типи вищих навчальних закладів. Принципи побудови системи вищої освіти в Україні. Організаційні основи системи вищої освіти України відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» (2014). Студентство як суб'єкт навчання і виховання.

Вища освіта України в контексті вищої освіти в світі. Провідні тенденції розвитку вищої освіти у світі. Болонський процес як важлива умова створення європейської зони вищої освіти. Цілі болонського процесу, основні віхи його розвитку. Можливості України щодо реального входження в болонський процес.

Студент як суб'єкт педагогічної діяльності. Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості. Суперечливості та кризи студентського віку. Вищий навчальний заклад – один із провідних факторів соціалізації особистості студента як фахівця. Адаптація студента до навчання у вищій школі, її види та умови ефективності. Типологічні особливості сучасних студентів. Психологія педагогічної взаємодії викладача зі студентами.

Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності. Роль мотивації в навчально-професійній діяльності. Пізнавальні процеси як механізми психічного відображення. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців. Психологічні передумови і показники успішності студентів у навчально-професійній діяльності. Причини неуспішності студентів і шляхи їх усунення.

Основні напрями діяльності викладача вищого навчального закладу. Викладач вищого навчального закладу як організатор навчально-виховного процесу. Педагогічний професіоналізм діяльності викладача. Педагогічна творчість та її особливості. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу.

Дидактика вищої школи. Принципи та методи викладання і навчання у вищій школі. Сутність поняття «дидактика вищої школи», основні категорії, мета і завдання навчання у ВНЗ (відповідно до сучасних законодавчо-нормативних документів). Закономірності та принципи процесу навчання у ВНЗ. Зміст освіти як проблема дидактики вищої школи. Нормативні документи, що визначають зміст освіти у вищій школі. Навчальний план, навчальна програма, посібник і підручник вищої школи. Методи та форми організації навчального процесу у вищій школі.

Організація навчального процесу у вищій школі в умовах кредитно-модульної системи. Особливості кредитно-модульної системи організації навчання. Форми організації навчання у вищій школі. Лекції та методика їх проведення. Семінарські, практичні та лабораторні заняття у ВНЗ.

Самостійна робота студентів. Контроль і оцінювання знань, умінь та навичок студентів. Компоненти, функції та види контролю; методи і форми контролю успішності студентів. Оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів. Характерні особливості Європейської кредитно-трансферної акумулюючої системи (ECTS), загальні умови використання ECTS. Шкала оцінювання ECTS.

Виховання особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою. Процес національного виховання, його завдання, етапи і управління ним. Закономірності та принципи виховання у ВНЗ. Форми виховної роботи. Сучасні методи та засоби виховання студентської молоді. Зміст виховної роботи зі студентською молоддю та шляхи його реалізації. Основні напрями виховання студентської молоді; моральне, трудове, економічне, правове, антинаркогенне, екологічне, естетичне, фізичне виховання. Науково-дослідницька робота зі студентами.

Студентська група як об'єкт педагогічного процесу. Формування студентського колективу. Психолого-педагогічні особливості студентської групи та її структура. Розвиток студентської групи, формування студентського колективу. Зміст роботи куратора академічної групи. Функції і завдання куратора академічної групи; методика виховної роботи куратора в академічній групі. Проблема лідера та лідерства.

Психолого-педагогічні засади педагогічного менеджменту у системі вищої освіти. Завдання, напрями діяльності і структура вищого навчального закладу. Управлінська концепція реформування освітньої політики в сучасній Україні. Шляхи реалізації цільового управління освітою. Принципи управління ВНЗ. Структура управління ВНЗ. Методична робота у ВНЗ. Зміст і форми методичної роботи у ВНЗ. Органи громадського самоврядування у вищій школі. Студентське самоврядування.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла	ін	с.р		л	п	л	ін	с.р
о			б	д	.	о			а	д	.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Психолого-педагогічні основи системи вищої освіти України												
Тема 1. Педагогіка і психологія вищої школи: предмет, завдання, методи	9	2	2	-	-	5	7	2	-	-	-	5

Тема 2. Сучасна вища школа в освітній системі України	9	2	2			5	8					8
Тема 3. Вища освіта України в контексті вищої освіти в світі	7	2	-			5	8					8
Тема 4. Студент як суб'єкт педагогічної діяльності	7	2	-	-	-	5	8	-	-	-	-	8
Тема 5. Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності	7	-	2	-	-	5	6	-	-	-	-	6
Тема 6. Основні напрями діяльності викладача вищого навчального закладу	9	2	2	-	-	5	8	-	2	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1	48	10	8	-	-	30	45	2	2	-	-	41
Змістовий модуль 2. Організація навчально-виховного процесу у вищій школі												
Тема 7. Дидактика вищої школи. Принципи та методи викладання і навчання у вищій школі.	9	2	2	-	-	5	8	2	-	-	-	6
Тема 8. Організація навчального	8	2	-	-	-	6	10	-	-	-	-	10

процесу у вищій школі в умовах кредитно-модульної системи.												
Тема 9. Виховання особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою	10	2	2	-	-	6	10	-	2	-	-	8
Тема 102. Студентська група як об'єкт педагогічного процесу. Формування студентського колективу	5	-	-	-	-	5	8	-	-	-	-	8
Тема 11. Психолого-педагогічні засади педагогічного менеджменту у системі вищої освіти	10	2	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 2	42	8	6	-	-	28	45	2	2	-	-	41
Усього годин	90	18	14	-	-	58	90	4	4	-	-	82

Змістові модулі

Змістовий модуль 1. Психолого-педагогічні основи системи вищої освіти України

Лекційний модуль 1.

1. Педагогіка і психологія вищої школи: предмет, завдання, методи (2 год.)
2. Сучасна вища школа в освітній системі України (2 год.).
3. Вища освіта України в контексті вищої освіти в світі (2 год.).
4. Студент як суб'єкт педагогічної діяльності (2 год.).

5. Основні напрями діяльності викладача вищого навчального закладу (2 год.).

Семінарський модуль 1.

1. Педагогіка і психологія вищої школи як галузь психолого-педагогічної науки (2 год.).

2. Сучасна вища школа України (2 год.).

3. Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності (2 год.).

4. Організація діяльності викладача вищого навчального закладу (2 год.).

Модуль самостійної роботи

1. Основні документи щодо співробітництва України і Євросоюзу: Декларація ЄС щодо України, 1991; Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (14.06.1994); Указ Президента України №615 “Стратегія інтеграції України до ЄС” (11.06.1998); Зобов'язання щодо посилення стратегічного партнерства між Україною та ЄС, підписані на 4-му Саміті ЄС – Україна, м.Ялта (11.09.2001); Матеріали Саміту ЄС – Україна, м. Копенгаген (4.07.2002).

2. Основні принципи побудови системи вищої освіти США, Англії, Франції, Німеччини, Італії, Іспанії та інших країн Євросоюзу.

4. Вимоги Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

5. Закони України “Про вищу освіту”; Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України.

6. Розробка навчально-методичного комплексу з дисципліни (за спеціальністю). Підготовка мультимедійної презентації.

Змістовий модуль 2. Організація навчально-виховного процесу у вищій школі

Лекційний модуль 2.

1. Дидактика вищої школи. Принципи та методи викладання і навчання у вищій школі (2 год.).

2. Організація навчального процесу у вищій школі в умовах кредитно-модульної системи (2 год.).

3. Виховання особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою (2 год.).

4. Психолого-педагогічні засади педагогічного менеджменту у системі вищої освіти (2 год.).

Семінарський модуль 2.

1. Організація навчального процесу у вищій школі. Принципи та методи викладання і навчання (2 год.).

2. Процес виховання студента як майбутнього фахівця (2 год.).

3. Основи управління вищим навчальним закладом (2 год.).

Модуль самостійної роботи.

Розробка конспекту-сценарію кураторської години для студентів ВНЗ.
Підготовка мультимедійної презентації.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998.
2. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды: в 2 т. / под ред. А.А.Бодалева и др. М., 1980.
3. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть. (Спроба прогностичного аналізу). *Вища освіта України*. 2001. №1.
4. Беляєв Ю.І., Мішуков О.В. Болонський процес: хрестоматія. Херсон: Вид-во ХДУ, 2005.
5. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу з вищих навчальних закладах освіти. К., 1997.
6. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / за ред. В.Г.Кременя. Тернопіль: Навч.книга – Богдан, 2004.
7. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: методичний посібник для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2003.
8. Гура О.І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005.
9. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психология высшей школы. Минск: Изд-во БГУ, 1981.
10. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. К.: ІВЦ Видавництво "Політехніка", 2003.
11. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37-38.
12. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1991. № 34.
13. Кнодель Л.В. Педагогіка вищої школи: посіб. для магістрів. К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2008.
14. Краевский В.В. Методология педагогического исследования: пособие для педагога-исследователя. Самара, 1994.
15. Кудіна В.В., Соловей М.І., Спіцин Є.С. Педагогіка вищої школи. К.: Ленвіт, 2007.
16. Лекції з педагогіки вищої школи: навчальний посібник / за ред. В.І.Лозової. Харків: «ОВС», 2010.

17. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007.
18. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009.
19. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. 2-ге вид. К.: Знання, 2005.
20. Слепкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. К.: Вища школа, 2005.
21. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности. М.: Аспект Пресс, 1995.
22. Соловей М.І., Демчук В.С. Виховна робота у вищому навчальному закладі. К., 2003.
23. Столярєнко Л.Д. Основы психологии. Ростов н/Д, 2002.
24. Стоуне Э. Психопедагогика: Психологическая теория и практика обучения. М., 1984.
25. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006.
26. Шабдур І. Психолого-педагогічні аспекти організації самостійної роботи студентів. *Рідна школа*. 2000. №3.

Додаткова література

1. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества. К.: Освіта, 1991.
2. Бершадский А.М., Кревский И.Г. Дистанционное образование на базе новых ИТ. Пенза, 1997.
3. Гін А. Прийоми педагогічної техніки. Луганськ: Навч. книга «Янтар», 2004.
4. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. М., 1987.
5. Карпенчук С. Педагогічна технологія і антропологічний підхід. *Рідна школа*. 2001. №12.
6. Національна доктрина розвитку освіти. *Освіта України*. № 33. 23 квітня 2002 р.
7. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. К.: А.С.К., 2002.
8. Падалка О.С., Нісімчук А.М., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології. К.: Українська енциклопедія, 1995.
9. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; за ред. І.А. Зязюна. К.: Вища школа, 2004.
10. Педагогічні технології: теорія та практика: навчально-методичний посібник / за ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава: Полт. держ. пед. ун-т. ім. В.Г. Короленка, 2011.
11. Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 рр.: Наказ МОН України від 23.01.2004 р. № 49. *Освіта*. 2004. 11-18 лютого (№8).

12. Про проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації: Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України №5/5-4 від 24.04.03. *Інформ. зб. Мін. освіти і науки України*. 2003. №11.
13. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології. Харків: Веста-Ранок, 2002.
14. Хуторской А.В. Современная дидактика. СПб.: Питер, 2001.

Інтернет-ресурси

1. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.
2. Зинченко В.П. О целях и ценностях образования // Интернет-журнал "Эйдос". - 1999. - 30 марта. <http://www.eidos.ru/journal/1999/0330-04.htm>.

Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, комп'ютерна підтримка навчального процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань тощо).

Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому і тестовому контролю.

Кінцевим показником рівня засвоєння навчальних дисциплін виступає відповідно навчального плану дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» семестровий екзамен, що проводиться у формі тестового контролю. Тестові завдання, складені відповідно до вимог творчого засвоєння навчального курсу, дозволяють визначити такі складові оволодіння навчальною дисципліною як знання змісту предмету, розуміння провідних наукових дефініцій, аналітичний підхід до фактичного матеріалу, знання відповідних законодавчих актів, володіння практичними навичками і

вміннями застосовувати отримані знання у професійній діяльності. Тестовий контроль знань з дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» не ставить своїм завданням визначати міру розвитку інтелектуальних здібностей студентів, проте без достатньо високого рівня розвитку таких мисленнєвих процесів як порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, конкретизація, систематизація, а також сформованості довільної уваги, розвинутих мовленнєвих здібностей, цілеспрямованості особистості студентів в цілому важко показати високі результати при рішенні тестових задач. Отже, тестовий контроль знань обов'язково передбачає і високий рівень розвитку пізнавальної активності студентів. Крім того, саме тест як коротке стандартизоване завдання, спрямоване на виявлення рівня індивідуальних знань з предмету кожним студентом, дає можливість врахувати як загальнонавчальні вимоги до оцінювання, так і індивідуальні можливості студентів. Тестовий контроль знань відзначається позитивністю з боку чіткості, лаконічності, конкретності, різноплановості завдань і водночас глибиною їх теоретичної і практичної спрямованості, що вимагає від студентів серйозної навчальної роботи з літературою, пошуків відповідей на питання тестів, постійної перевірки якості засвоєння матеріалу. Крім того, тестовий контроль знань значно скорочує час проведення заліку, дозволяє охопити одночасно велику аудиторію студентів, прискорює оцінювання відповідей студентів викладачем.

Підготовка студентів до відповідей на тестові завдання повинна спиратись передусім на опрацювання списку рекомендованої основної та довідкової літератури. Відповіді на тести повинні даватись в письмовій формі із вказанням номеру завдання та номеру правильної відповіді, зокрема, у випадку дописати певну інформацію – вказати номер завдання та дописати свої судження. Критерії оцінювання правильних відповідей:

Дисципліна	Кіл-сть завд.	Національна система оцінювання			
		«відмінно»	«добре»	«задовільно»	«незадовільно»
Педагогіка та психологія вищої школи	24 (2 вар.)	24-22	21-17	16-12	11-1

Варіанти тестових завдань

1. Навчальний план – це...

а) нормативний документ, який визначає склад навчальних предметів, що вивчаються, порядок їх вивчення за роками, кількість годин, рік, структуру навчального року.

б) нормативний документ, який визначає обов'язкові для вивчення навчальні предмети і ті, які студенти можуть обрати додатково.

в) нормативний документ, що складається вищим навчальним закладом на підставі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки і визначає перелік та обсяг нормативних і вибіркових навчальних

дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми і засоби проведення поточного й підсумкового контролю.

2. Що слід розуміти під «методом навчання»?

- а) Метод навчання – спосіб реалізації процесу навчання.
- б) Метод навчання – основний спосіб взаємопов'язаної діяльності учителя й учня, спрямований на досягнення певної дидактичної мети.
- в) Метод навчання – це спосіб упорядкованої діяльності викладача і студента, спрямована на вирішення завдань освіти.

3. З якою метою проводяться консультації?

- а) Для отримання студентом відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та для пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування;
- б) для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів, які виявили особливі здібності в навчанні та нахил до науково-дослідної роботи і творчої діяльності;
- в) поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

4. Дистанційне навчання – це

- а) організація навчальних занять, котрі передбачають створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність студентів для їх розв'язання;
- б) системний метод створення, застосування і визначення усього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів, їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм навчання;
- в) одна з форм безперервної освіти, що реалізує права людини на освіту і отримання інформації;
- г) загальна стратегія розвитку освіти, єдиного освітнього простору, що призначена для прогнозування розвитку освіти, його конкретного проектування і планування.

Критерії оцінюваних навчальних досягнень студентів

Критеріями оцінки знань студентів під час усних та письмових відповідей з курсу є:

- повнота розкриття питання;
- використання основної та додаткової літератури (нормативно-правових актів, підручників, навчальних посібників, журналів тощо);
- логіка викладення матеріалу, культура мови, емоційність та переконаність;
- аналітичні міркування, вміння робити порівняння, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки.

Студенти ознайомлюються з критеріями оцінювання знань перед початком викладання дисципліни.

Бали	Критерії оцінювання
незадовільно F (1-34 бали)	Практично не знає психолого-педагогічної термінології. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не може користуватися підручником, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Володіє тільки окремими прийомами практичної діяльності, яких недостатньо для формування вмінь.
незадовільно FX (35-59 балів)	Має уяву про психолого-педагогічну термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Конспект з предмету носить не систематизований, фрагментарний характер. Не вміє скласти алгоритм відповіді. Не може відповісти на питання чи виконати практичну роботу без грубих помилок, на які не звертає уваги.
задовільно E (60-63 бали)	Самостійно відтворює головні положення, викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Знає основні психолого-педагогічні терміни. Потребує допомоги викладача чи товаришів для відтворення систематизованого навчального матеріалу. При реалізації знань у вирішенні практичних завдань потребує допомоги викладача на всіх етапах роботи. Часто допускає типові помилки, які при допомозі здатен виправити. Повністю відсутнє знайомство з інформацією, що викладена в додатковій літературі.
задовільно D (64-73 бали)	Повністю відтворює інформацію, що викладена в базовому підручнику. Має значні утруднення при необхідності користування додатковою та довідниковою літературою. Епізодичне знайомство з періодичними психолого-педагогічними виданнями. Сформовані уміння може використовувати у стандартних ситуаціях, які закладені у навчальні завдання. При виправленні допущених помилок потребує деякої допомоги викладача. Затрудняється при необхідності використовувати знання отримані при вивченні інших дисциплін.
добре C (74-81 бали)	На основі володіння матеріалом в обсязі робочої навчальної програми дисципліни, під керівництвом викладача вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію про педагогічні явища. Цілком самостійно використовує набуті знання, вміння та навички в стандартних навчальних ситуаціях. Здатен контролювати свою діяльність. При контролі знань досить вільно складає алгоритм відповіді. Швидко знаходить необхідну інформацію в довідниковій літературі. Знайомий з психолого-педагогічними періодичними виданнями поточного року.

добре В (82-89 балів)	Вільно володіє матеріалом у відповідності з програмою дисципліни. Знання, вміння та навички може самостійно застосовувати у нестандартних ситуаціях навчального характеру. Проявляє інтерес до наукової та науково-популярної літератури з предмету. Самостійно опрацював рекомендовану, додаткову літературу з предмету. В процесі вивчення дисципліни іноді виконував реферати, не передбачені робочою програмою дисципліни. Проявляє схильність до аналітико-синтетичної діяльності, здатен висловлювати власну думку що до вивченого матеріалу. Отримані знання використовує для аналізу стану навчально-виховного процесу в університеті.
відмінно А (90-100 балів)	На основі досконалого знання матеріалу предмету студент набути знання, вміння та навички використовує при рішенні нестандартних задач. Вільно використовує міжпредметні зв'язки, орієнтується у періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні, несподівані питання. У складних ситуаціях може провести аналіз на рівні теоретичного осмислення. Виявляє творчі здібності, нахил до самостійної науково-дослідної роботи, який проявляється у наявності наукових публікацій, виступах на наукових конференціях.

На екзамен виноситься тільки те, що було предметом вивчення на лекційних заняттях та під час самостійної роботи.

Основні вимоги до змісту та оцінювання реферату

Загальні положення. Підготовка реферату є обов'язковою складовою модулю самостійної роботи для студентів денної, заочної та екстернатної форм навчання і дієвим засобом поглиблення, закріплення й контролю знань. Студент обирає тему реферату і опрацьовує її під час самостійного вивчення навчального матеріалу. Подає реферат на рецензію викладачеві в установлений термін.

Зміст реферату. Підготовка студентами реферату базується на вивченні та реферуванні наукових літературних джерел, нормативних актів з обраної теми, узагальненні практичного досвіду та фактичних даних з відповідної тематики. Викладення матеріалу в рефераті не повинно бути занадто теоретизоване, має бути орієнтовано на практичне застосування. При написанні реферату студент має систематизувати теоретичний матеріал, виявити творчий підхід до аналізу та визначення шляхів розв'язання реальних проблем у межах обраної теми.

Структура та оформлення. Обсяг реферату має становити 15–20 друкованих сторінок формату А4 (без врахування додатків). Текст набирається шрифтом Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал – 1,5. Сторінки мають бути нумеровані. Матеріал розподіляється згідно з

планом реферату: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (за необхідністю). Стыль викладу матеріалу має бути науково-діловим, з дотриманням стилістичних і граматичних норм. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературні джерела, що використовувалися під час підготовки реферату.

У вступі мають бути обґрунтовані актуальність обраної теми реферату, визначені його мета й завдання.

В основній частині повинна бути розкрита тема реферату шляхом висвітлення основних питань, які становлять сутність обраної тематики.

У висновках необхідно сформулювати підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату. Висновки мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу.

Список використаних джерел. Містить перелік (як правило 10–15) використаних літературних джерел (за останні 3–5 років), законодавчих актів та інших нормативних документів. Оформлення списку літератури та посилань на використані літературні джерела має відповідати чинному стандарту. Зокрема, при посиланні в тексті на джерело у квадратних дужках наводять його порядковий номер зі списку літератури, наприклад “... у працях [1–3]...”. При посиланні на джерело з великою кількістю сторінок, або якщо подається цитата з тексту джерела, вказується номер конкретної сторінки, наприклад: [5, с.18].

Додатки. Такими можуть бути методичні розробки, таблиці, статистичні дані, діаграми, що ілюструють основні положення реферату і на які є посилання в його тексті.

Титульна сторінка та план оформлюються відповідно до встановлених норм (див. зразок).

Перевірка та оцінювання реферату. Викладач має перевірити реферат протягом трьох днів з дня надходження роботи на перевірку. При оцінюванні реферату викладач має брати до уваги основні вимоги до змісту, структури та оформлення реферату.

Оцінювання реферату здійснюється з урахуванням таких позицій:

- актуальність теми реферату;
- логічність його структури;
- обґрунтованість використання наукових та науково-методичних матеріалів;
- відповідність актуальним напрямам, формам і методам роботи;
- повнота та змістовність висновків;
- дотримання правил оформлення роботи.

Критерії оцінювання реферату.

Реферат оцінюється на "відмінно", якщо:

- 1) тема реферату актуальна та відзначається значущістю;
- 2) у рефераті здійснено ґрунтовний аналіз усіх аспектів проблеми;
- 3) використано сучасні джерела, у тому числі періодичні видання, монографії, які дають змогу висвітлити теоретичні й прикладні аспекти теми;

- 4) матеріал роботи добре структурований, логічно викладений та побудований з використанням конкретних прикладів;
- 5) висновки відповідають завданням реферату, свідчать про реалізацію мети дослідження;
- 6) реферат оформлено з дотриманням встановлених вимог.

Реферат оцінюється на "добре", якщо:

- 1) тема реферату актуальна;
- 2) у рефераті здійснено аналіз основних аспектів проблеми;
- 3) використано джерела, які дають змогу розкрити теоретичні й прикладні аспекти теми;
- 4) матеріал реферату роботи структурований, логічно викладений та побудований з використанням конкретних прикладів;
- 5) висновки відповідають завданням реферату;
- 6) оформлення реферату в цілому відповідає встановленим вимогам.

Реферат оцінюється на "задовільно", якщо:

- 1) здійснений студентом теоретичний аналіз не повною мірою відповідає темі, меті і завданням реферату;
- 2) використані джерела не дають можливості повністю розкрити проблему;
- 3) висновки не повністю відповідають завданням реферату;
- 4) реферат в цілому оформлений згідно з вимогами, але є певні недоліки.

Реферат оцінюється на "незадовільно", якщо:

- 1) не розкрито актуальність теми реферату;
- 2) зміст реферату не відповідає його тематиці;
- 3) здійснений студентом аналіз не відповідає темі, меті і завданням реферату;
- 4) студент не використовував необхідні літературні джерела;
- 5) висновки не відповідають завданням реферату;
- 6) реферат оформлений без дотримання відповідних вимог.

Основні вимоги до змісту та оцінювання мультимедійної презентації

Загальні положення. Підготовка мультимедійної презентації є складовою звітної документації з дисциплін кафедри і дієвим засобом поглиблення, закріплення й контролю знань. Студент обирає тематику і розробляє презентацію під час модулю самостійної роботи. Подає означену презентацію на перевірку викладачу кафедри педагогіки та психології.

Зміст презентації. Підготовка студентами мультимедійної презентації базується на вивченні та аналізі науково-методичних літературних джерел, нормативних актів з обраної теми, узагальненні фактичних даних з відповідної тематики. Викладення матеріалу презентації має бути орієнтовано на практичне застосування. Під час розробки презентації студент має систематизувати необхідний матеріал, виявити творчий підхід до аналізу та визначення шляхів розв'язання реальних проблем у межах обраної теми.

Перевірка та оцінювання презентації. Викладач має оцінити презентацію протягом трьох днів з дня надходження роботи на перевірку. При оцінюванні презентації викладач має брати до уваги основні вимоги до її змісту, структури та оформлення. Оцінювання презентації здійснюється з урахуванням таких позицій:

- розміщення матеріалів у презентації в повинно відповідати загальній меті;
- інформація структурована та доступна, логічно викладена;
- оригінальність, творчість;
- практичне застосування;
- використання графіків, таблиць тощо;
- наявність бібліографії;
- єдність стилю в оформленні різних частин роботи;
- сприйняття тексту, наочність, добір кольорів;
- дизайн відповідає змісту презентації;
- вміння та навички використання комп'ютерних технологій;
- доцільність використання стилю та шрифту;
- зображення якісні, не перевантажують загальний вигляд;
- використання авторських ілюстрацій, фотографій тощо;
- толерантність по відношенню до інших робіт.

Критерії оцінювання презентації.

Презентація оцінюється на "відмінно", якщо:

- 1) розміщення матеріалів у презентації повністю відповідає загальній меті;
- 2) подана інформація структурована та доступна, логічно викладена;
- 3) презентація оригінальна, творча;
- 4) презентація має практичне застосування;
- 5) використані графіки, таблиці тощо;
- 6) наявна бібліографія;
- 7) єдиний стиль в оформленні різних частин роботи;
- 8) текст сприймається; використання стилю та шрифту доцільне;
- 9) презентація має вдалий добір кольорів, дизайн відповідає змісту презентації;
- 10) зображення якісні, не перевантажують загальний вигляд;
- 11) використані авторські ілюстрації, фотографії тощо;
- 12) толерантна по відношенню до інших робіт;
- 13) презентацію оформлено з дотриманням встановлених вимог.

Презентація оцінюється на "добре", якщо:

- 1) розміщення матеріалів у презентації відповідає загальній меті;
- 2) подана інформація структурована та доступна, логічно викладена;
- 3) презентація оригінальна;
- 4) презентація має практичне застосування;
- 5) використані графіки, таблиці тощо;

- 6) наявна бібліографія;
- 7) єдиний стиль в оформленні різних частин роботи;
- 8) текст добре сприймається;
- 9) презентація має вдалий добір кольорів, зображення якісні;
- 10) толерантна по відношенню до інших робіт.
- 11) презентацію оформлено з дотриманням встановлених вимог.

Презентація оцінюється на "задовільно", якщо:

- 1) розміщення матеріалів частково відповідає загальній меті;
- 2) подана інформація не досить структурована;
- 3) презентація частково має практичне застосування;
- 4) не використані графіки, таблиці, відсутня бібліографія;
- 5) немає єдиного стилю в оформленні різних частин роботи;
- 6) презентація перенасичена текстом;
- 7) презентація має не дуже вдалий добір кольорів;
- 8) дизайн не завжди відповідає змісту презентації;
- 9) зображення іноді перевантажують загальний вигляд;
- 10) авторські ілюстрації, фотографії відсутні;
- 11) презентацію оформлено з порушенням встановлених вимог.

Презентація оцінюється на "незадовільно", якщо:

- 1) розміщення матеріалів не відповідає загальній меті;
- 2) подана інформація не структурована, відсутня логіка викладення;
- 3) презентація не має практичного застосування;
- 4) не використані графіки, таблиці тощо; відсутня бібліографія;
- 5) немає єдиного стилю в оформленні різних частин роботи;
- 6) презентація перенасичена текстом;
- 7) дизайн не відповідає змісту презентації;
- 8) зображення перевантажують загальний вигляд;
- 9) презентацію оформлено без дотримання відповідних вимог.

Заочна форма навчання

Змістовий модуль 1. Психолого-педагогічні основи системи вищої освіти України.

Лекційний модуль:

1. Педагогіка вищої школи: предмет, завдання, методи (2 год.).

Семінарський модуль:

1. Основні напрями діяльності викладача вищого навчального закладу (2 год.).

Модуль самостійної роботи:

1. Опрацювати основні документи щодо співробітництва України і Євросоюзу: Декларація ЄС щодо України, 1991; Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (14.06.1994); Указ Президента України №615 «Стратегія інтеграції України до ЄС» (11.06.1998); Зобов'язання щодо посилення стратегічного партнерства між Україною та ЄС, підписані на 4-му Саміті ЄС – Україна, м.Ялта (11.09.2001); Матеріали Саміту ЄС – Україна, м.Копенгаген (4.07.2002).

2. Дослідити основні принципи побудови системи вищої освіти США, Англії, Франції, Німеччини, Італії, Іспанії та інших країн Євросоюзу.

3. Проаналізувати основні нормативні документи Болонського процесу.

4. Опрацювати вимоги Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

5. Опрацювати основні положення Закону України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38; Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національної доктрини розвитку освіти України.

6. Розробити навчально-методичний комплекс з дисципліни за вимогами Болонської системи.

7. Розробити рейтингову систему оцінювання навчально-творчої діяльності студентів.

Змістовий модуль 2. Організація навчально-виховного процесу у вищій школі

Лекційний модуль:

1. Дидактика вищої школи. Принципи та методи викладання і навчання у вищій школі. (2 год.).

Семінарський модуль:

1. Виховання особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою (2 год.).

Зміни та доповнення до робочої програми

_____ н.р.

Протокол № _____ від « _____ » _____ р.

Завідувач кафедри _____

_____ н.р.

Протокол № _____ від « _____ » _____ р.

Завідувач кафедри _____

_____ н.р.

Протокол № _____ від « _____ » _____ р.

Завідувач кафедри _____

_____ н.р.

Протокол № _____ від « _____ » _____ р.

Завідувач кафедри _____